

مکتبہ علمیہ دارالافتاء

۱۸ نجی سنہ

۱۵ رجب ۱۳۱۵

جزء، عدد : ۷۴

مواد شتی

مثلی مضر بنه تطبیق ایلمک

مثل ارادی، معنای مقصودی امر مشهود معرضه ابراز ایتمک، معقولی حلیه محسوس ایله ترین ایتمک، وحوش معانی بی هیئت مانوسه ایله تصویر ایتمک ایچوندی؛ بونکده سببی قوه و اهمی استماله ایدرک حقائق خفیه و دقائق آبییه بی فهم و ادراکده عقله معارضه و مناقشه دن کیرو آلمقدیر، تا که عقلک سالک اولدینی راه آکا ییرو اوله رق خلاق رضاسی سمته توجهدن مجابت ایلسون .

شو سر و حکمته مبتنی در که ، کتب الهیه و کلمات نبویه ده امثال شایع و عبارات بلغا ایله اشارات حکماده ذایع اولمشدر . بر امر عظیمک کندی نه مانند شان و عظمتی اولان برشیه و بر امر حقیرک کندی کبی محقر برشیه تمثیل اولتمدی، مناط تمثیلده مثل به آرمسند و تاملک وجوب و لزومی ملاحظه سنه مبنی در .

بر مثلی ضرب ایلمک مضر بنده استعمال و تطبیق ایلمک دیمکدر، یوقسه آنی نفسنده صنع و انشا ایتمک ، یعنی اول امرده موضع اصلیسند ایراد ایتمک دگلدیر . اگر بر مثلی ایلمک اول اوله رق موضع اصلیسند انشا ایتمک، آنی ضرب ایتمک دیمک اولسهیدی، او حالده امثال سارمینی مواردنده انشا ایتمک، آنلری ضرب ایتمک اولوردیده، بعدالانشا مضر بلرنده استعماللرینه ضرب اطلاق اولمازدی ، چونکه حالت نانیسه انشا مفقود . واقعا کتاب اللهده وارد اولان امثالک مضر بلرنده استعماللری نفسلرنده انشالرینک عینی در، فقط آنلردن ضرب ایله تعبیر بیورلمسی ایکنجی اعتبار ایله در .

مثل ضربی یا (ضرب الحاتم) قوللرندن مأخوذدرکه، تطبیق جهت جامعہ سیله بواسطدن اخذ ایدلمش اولیور : فصل که خاتمک ضربی آئی قالبته تطبیق دیمکدر، امثالی مضاربندہ استعمال ده آنلری مضربلرینہ تطبیق دیمکدر ؛ گویا که مضربلر قالبلر متبابہ سنده اوله رق امثال، او قالبلرک شکلنده دو کولیورلر . لکن بونک معناسی، امثال ابتدا مضربلرینہ غیر مطابق اوله رق موجود اولدقلری حالده، صگرہ مضاربندہ کوره انشا اولنورلر دیمک اولیوب، بلکه مضربلرینہ منطبق اوله رق ایراد اولنورلر دیمکدر ؛ ایست امثال قرآنیہ کبی انشالری حین تطبیقده اولسون، ایست دیگر امثال شایعه کبی تطبیقدن اول اولسون، چونکه دیگر امثال، واقعا اولجه موجوددرلر ؛ مع مافیہ تطبیقلری، یعنی مضاربندہ منطبق اوله رق ایرادلری آنجق عندالضرب حصوله کلور .

یاخود مثل ضربی (ضرب الطین علی الجدار لیلترق به) یابشسون ایچون بالچقی دیواره اوردی. قوللرندن مأخوذدرکه، الصاق جهت جامعہ سیله اخذ اولمش اولیور: گویا که امثالی استعمال ایدنلر، آنلری مضربلرینہ بر صورتده یابشدیریورلرکه حاصل اولان شدت تعلقه مبنی آرتق اورادن انفکاک ایده میورلر .
(من اوائل التفسیر للعلامة ابنی السعود)

اشتقاق

اشتقاق - افتعال وزننده - لغتده یارلمش نسنه ناک برشقی اخذ ایلک معناسیدر. تکلم وخصومت مقوله سی اوضاعده طوغریجه کتیوب، کاه صاغه وکاه صوله میلان ایتک معناسنده استعمال اولنورکه، یانلامق تعبیر ایدیور . صرفیون اصطلاحنده برکله دن دیگر کلمہ بی اخراج ایلکه اطلاق اولسور : مثلاً ترکجه مزده (یاب) دن (یابدی) بی مشتق قلدی دینور (۱) که آندن اخذ و اخراج ایلدی دیمکدر .
(من القاموس للفیروز آبادی)

(۱) اصلنده (ضرب) دن (ضرب) بی مشتق قلدی دیه ذکر اولمشدر .

نزد ارباب تدقیقه معلوم اولدینی اوزره مدلولات الفاضلی تحریری و تتبع ایله
 کرکی کبی یتلک خصوصنده اڭ مکمل طریق اشتقاق ایکی نوع اوزره در : اشتقاق
 اصغر، اشتقاق اکبر . اشتقاق اصغر ماضی، مستقبل، اسم فاعل، اسم مفعول
 و سائر نڭ (عربجهده) مصدر دن اشتقاقلری کبی در . اشتقاق اکبره گلجه : بوده
 حروف دن مرکب بولنان کله نڭ لامحاله انقلابانه قابل اولمسیدر . شمعی دیرز که
 ترکیک برنجی مرتبه سی کله نڭ ایکی حرف دن مرکب بولمسیدر، (نبل) و (کل)
 قوللر من (۱) کبی که قلبلری (لب) و (لک) در . ایکنجی مرتبه سی کله نڭ
 اوچ حرف دن مرکب اولمسیدر، (یدک) کبی (۲) . بولکه آلتی نوع قلب قبول
 ایدر؛ چونکه اوچ حرف دن هر برینی کله یه ابتدا قلیق ممکن اولور . بواوچ تقلیدن
 هر برینه گوره حرفین باقی نڭ دخی ایکی وجه اوزره وقوعی ممکن اولور . اوچ
 کره ایکی ایسه آلتی ایدم جکندن، اوچ حرفی کلامده آلتی وجه اوزره تقلیبات
 ممکن اولور . اوچنجی مرتبه سی کله نڭ رباعی اولمسیدر، (اتمک) و (کلبک)
 قوللر من (۳) کبی . بونوع کله یگر می درت وجه اوزره تقلیبات قبول ایدر؛
 چونکه حروف اربعه دن هر برینی اولکله یه ابتدا قلیق ممکن اولور . تقدیرات اربعه نڭ
 هر برنده کیرویه قالان اوچ حرف نڭ دخی آلتی نوع تقلیبات اوزره وقوعی ممکن
 اولور . دزدی آلتی یه ضرب ایسه یگر می درت وجه افاده ایدر . دردنجی
 مرتبه سی کله نڭ خماسی اولمسیدر، (کلندر) کبی (۴) . بوده یوز یگر می نوع
 تقلیبات قبول ایدر؛ چونکه حروف خمسده دن هر برینی کله نڭ حرف اولی قلیق
 ممکن اولور . بوقدیرات نڭ هر برنده حروف اربعه باقیه نڭ دخی تقریر سابق وجهله
 یگر می درت نوع اوزره وقوعی ممکن اولور . بش کره یگر می درت ایسه یوز
 یگر می ایدر . بوبابده ضابطه شودر که: سن عدد اقلده ممکن اولان تقلیباتی آکلادقن
 صکره او عدد نڭ فوقده بولنان عددده ممکن تقلیبات نڭ عددینی دخی آکلامق

(۱) اصلنده (من) قوللر گبی که قلبی (نم) در دیه مذکوردر .

(۲) اصلنده (حد) قوللر دیه ذکر اولمشدر .

(۳) اصلنده (عقرب) و (ثقلب) ایله تمثیل ایدلمشدر .

(۴) اصلنده (سفرجل) ایله تمثیل ایدلمشدر .

ایسترسه‌ك، عدد فوقانی بی عدد تحتانیده ممکن تقالییدن حاصل اولان عدده ضرب ایت (و مثلاً سن اوج حرفلی کلمهده آلتی نوع تقلیب بولندیغنی آكلادقدن صكره درت حرفلی کلمهده قاچ وجه تقلیب ممكن اولدیغنی آكلامق ایسترسه‌ك صورت آتیهدده گوسترلدیگی اوزره دردی آلتی یه ضرب ایت، حاصل ضرب درت عددلی کلمهده ممكن تقلیاتی ارانه ایدر .)

[من اوائل التفسیر الکبیر للامام الرازی]

۶	كلمة ثلاثیهده ممكن تقلیبات
۴	عدد فوقانی
۲۴	عدد فوقانیده ممكن تقلیبات

كلمه‌نك كلام معناسنده استهمالی

اوزون بر سوزك اجزاسی آره‌سندده ارتباط بولندیغنی زمان او سوز ایچون بر جهت وحدت حاصل اوله‌رق مفردده مشابه بولندیغنه مبنی جزیت و کلیت علاقه‌سیله بؤ صفقی حائز کلام طویلده مجازاً کلمه اطلاق اولنور : کلمه شهادت ، کلمه توحید ، کلمه طیبه کبی .

(کدا - ملخصاً)

مولد - میلاد

(مولد) موعده وزندده و (میلاد) میقات وزندده بونلرده اسم زمانلردر ، ولادت وقتنه دینور . مترجم دیرکه (مولد) لفظی زمان ولادت مصطفی علیه‌الصلوة والسلام ایچون عرف اسلامده مشخص و (میلاد) کله‌سی حضرت عیسی علیه‌السلام ایچون مصطلح اولمشدر . و مولد لفظی اسم مکان اولور .

[من ترجمه القاموس لعاصم افندی]

بحران

بحران — عندالاطباء خستیه امراض حادثه دفعه عارض اولان تغیره اطلاق اولنور . جوهری دیدی که بحران کلمه سی مولددر (یعنی اصل کلام عربدن اولیوب صکره دن دخیل اولمشدر) جوهریدن ماعدا لغویون دیدیلرکه : بحران دیه طبیعت ایله علت آزه سنده کی مدافعه عظیمیه اطلاق اولنور . شیخ رئیس ابو علی بن سینا (قانون) ده « بحرانک معناسی فصل فی الخطا بدرکه ، دفعه یا جانب صحه و یا جانب مرضه اولان بر تغیر دیمکدر » دیور . (صاحب المائت) اولان مسیحی دخی شویله دیور : بحران ، خسته لکده یا جانب صحته و یا جانب مرضه اوله رق ، یا دها یو بر حاله و یا دها کوتو بر حاله طوغری حادث اولان تغیردر . (۱)

(من شرح المقامات لمحمد بن ابی بکر الرازی)

بحران — اطباء (۲) تعبیر اتدنددر ، مولددر . مترجم دیرکه بین الاطباء خستیه امراض حادثه ، خصوصاً حما ایجره دفعه عارض اولان حداث و شدته اطلاق اولنور . ولفظ یونانی اولمق اوزره مرسومدر . یقولون هذا يوم بحران ، مضافاً ، و یوم باحوری ، علی غیر قیاس . بو اصطلاح اطباء دنددر . لیلہ بحران اول کیجه درکه ، مرض طبیعته غالب اولوب طبیعت مرض ایله مقاومت و مصارعت ایدر ، مثلاً دشمن بر قلعه یی محاصره ایدوب یوروش صددنده اولدقده ، اهل قلعه اعدایی رد و دفع و فریقینک مقاومت و مقاتلتته تشبیه ایتمشدر . او کیجه اطباء مریضه دوا ویرمکدن احتما ایدرلر ، تا که طبیعت تدیر دوایه اشتغال سببیه مرض ایله کمال مقاومتیه غفلت و فتور لگیه ، بلکه اذا خلیت و نفسها بالجملة قوتی دفع مرضه توجیه

(۱) (فصل الخطاب) تعبیرینک موضع استعمالی بیلنر ایچون شیخ رئیس بحرائی بوتعبیر ایله توصیفی نه قدر جمعیتی و نه قدر عارفانه اولدیفنی بیانه حاجت یوقدر .

(لجامه)

(۲) ترکیه مأخذلردن نقل اولسان موادک املاری تصحیف و تغیر ایدلمیه رک عینیه قید و نقل اولمشدر .

ایدوب، باذنہ تعالیٰ اولہ کہ مرضی دفع، یازیون ایلہ . ولیالیٰ بحران ابتدا ایام
مرضدن عد اولئق اوزره برقاچ لیلیٰ مخصوصہ در . واجود بحران یدنجی کیجده
اولدینی کتب طبیہ مذكوردر . بر امرک و جنک، یا غیری حوادثک کمال شدتی
وفصل طرفینی وقتنه دخی مجازاً اطلاق اولور . (۱)

[من ترجمۃ القاموس لعاصم افندی]

در سعادت استیفاف محکمہ بی اعضاستندن

حق

(۱) فرانسزجه اصطلاحات سیاسیه دن اولان (قریز) ی ، Crise الاوّل (بحران) ایلہ
ترجمه ایدن کالدر . (قریز منیسٹریل) بحران وکلاء ، (قریز فینانسیئر) بحران مالی کچی تعبیرلر
استعمالات جدیدہ دندرکه احوال متشکّسه ومشوشہ بی ، یعنی بر حالک ایولک و یا فناق حالتلری
آرمہ سندہ متردد ومنحیر بولندیغنی تضمن ایدرکه حوادثک کمال شدتنه مجازاً اشارتدر .
[لغت ابوالضیا]

